

حسابداری مالیاتی

طبق آخرین اصلاحات قانون مالیاتهای مستقیم

تالیف:

تقی شجاعی

(معاون توسعه مدیریت و منابع سازمان امور مالیاتی شهر و استان تهران)

تقی بهادر

(از کارکنان هیات حل اختلاف مالیاتی اداره کل امور مالیاتی غرب تهران)

۱۳۹۵

سرشناسه: شجاعی، تقی، ۱۳۴۳

عنوان و نام پدیدآور: حسابداری مالیاتی «طبق آخرین اصلاحات قانون مالیاتهای مستقیم» / تألیف تقی

شجاعی، تقی بهادر

مشخصات نشر: تهران: جهاد دانشگاهی شهید بهشتی، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۳۰ ص: جدول.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۹-۰۷۲-۰ ریال ۱۲۵۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: مالیات -- حسابداری -- راهنمای آموزشی

موضوع: Tax accounting -- Study and teaching

موضوع: مالیات -- حسابداری -- آزمون‌ها و تمرین‌ها

موضوع: Tax accounting -- Examinations, questions, etc.

شناسه افزودن: بهادر، تقی، ۱۳۶۹ -

شناسه افزودن: جهاد دانشگاهی واحد شهید بهشتی

رده بندی کنگره: ۳۱۲۹۵ م ۲ HF۵۶۸

رده بندی دیویی: ۶۵۷/۴۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۴۳۲۸۸

شهید بهشتی

عنوان: حسابداری مالیاتی «طبق آخرین اصلاحات قانون مالیاتهای مستقیم»

تألیف: تقی شجاعی و تقی بهادر

ناشر: جهاد دانشگاهی شهید بهشتی

شمارگان: ۳۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

قیمت: ۱۲۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۷۹-۰۷۲-۰

مرکز پخش و توزیع:

اوین - دانشگاه شهید بهشتی - جهاد دانشگاهی واحد شهید بهشتی معاونت فرهنگی مرکز انتشارات

تلفن: ۲۹۹۰۳۱۷۲

کلیه حقوق این اثر متعلق به جهاد دانشگاهی شهید بهشتی می‌باشد.

نام خدا

زبان اندازه‌اش کوچک، اما جرمش بزرگ است.

سپاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی‌مان بخشید و به طریق علم و دانش رهنمونمان شد و به همنشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان نمود و خوشه‌چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت. سپاس خدای عزوجل را که به من مجالی بخشید که در سن ۲۵ سالگی این افتخار را کسب کنم تا اینکه بتوانم در راه علم و دانش قدمی بردارم و امیدوارم این پژوهش قلمی، هر چند کوچک در راه اعتدال دانش ارزشمند مالی مفید و موثر واقع شود و من به عنوان شاگرد این مکتب از همه بزرگواران و صاحب‌تالان‌ها بسیار متذکران نظران در این راه عاجزانه می‌خواهم که کم و زیاد این راه را از ما قبول نمایند.

و با توجه به اینکه در اوایل این راه قصه بر این بود که مطالبی جمع‌آوری شود که فقط مورد استفاده دانشجویان باشد اما به پیش‌ماده‌های شجاعی توانستیم مطالبی را جمع‌آوری کنیم که هم مورد استفاده دانشجویان و دانشگاهیان باشد و هم اینکه مودیان و کارکنان سازمان امور مالیاتی کشور بتوانند مورد استفاده قرار دهند و از این بحث خرسندم که توانستیم استفاده‌کنندگان از این کتاب را دو چندان کنیم.

و ابتدا از پدر از جان عزیزترم که عالمانه به من آموخت تا بگفتن در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه نمایم و از همسر خوبم که همیشه یار و یاور خوبی در عرصه زندگی برایم بوده است صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم و در پایان از اساتید محترم آقایان غلامحسین دوانی (نماینده شورای عالی انجمن حسابداران خبره ایران) دکتر نادر جنتی (معاون منابع انسانی سازمان مالیاتی کشور) علی فهیمی صالح (سرپرست هیات‌های حل اختلاف مالیاتی اداره کل امور مالیاتی کشور) کوروش فرامرزی (از کارکنان آموزش اداره مالیاتی شهر و استان تهران) دکتر غلامرضا تندپور (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد دهدشت) که افتخار شاگردی ایشان را در زمان تحصیلات داشته‌ام و بالاخص از دوست خوبم آقای حمیدرضا صداقتجو (کارشناس ارشد مالیاتی از کارکنان مودیان بزرگ) که با تحسین، تشویق و راهنمایی‌های خود این راه را برایم هموار ساختند نهایت تقدیر و تشکر را دارم.

تقی بهادر - اردیبهشت ۱۳۹۵

بسم خدا

خداوند متعال را سپاسگذارم تا فرصتی ارائه نمود با استفاده از تجارب و کسب مهارت در کنار اساتید ارجمند به تالیف کتاب حاضر تلاش نمایم تا بتوانم گامی در جهت ارتقاء نظام مالیاتی کشور برداشته باشم. این کتاب می تواند با توجه به تمرکز روی مسائل و پرسشهای مالیاتی که براساس قوانین مالیاتی طراحی گردیده به عنوان یکی از منابع آموزشی قرار گیرد طراحی پرسشهای مختلف، فهم بسیاری از مطالب و قوانین مالیاتی را برای همکاران محترم و مشتاقان و دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف و صاحبان مشاغل سهل تر و کاربردی می نماید. از جمله برجستگی های این کتاب زبان ساده و شویای آن می باشد که برای فهم و ادراک آن دانش تخصصی بالا نیاز نیست و سعی شده است خواننده با حداقل دانش مالیاتی بتواند درک عمیق اصول از مباحث آن بدست آورد.

با توجه به اینکه قانون مالیاتهای مستقیم اصلاحی ۱۳۹۴/۴/۳۰ از ابتدای سال ۹۵ اجرایی گردیده است، کتاب حاضر سعی بر آن دارد تا به طور ساده و کامل با ارائه نمودن سوالات و مفاهیم مبتنی بر اساس اصلحیه فوق خواننده را به ساده ترین شکل ممکن در یک نگاه به حسابداری مالیاتی راهنمایی نماید.

بر این اساس برای هر فصل به اندازه کافی سوال طراحی گردیده و با ارائه یک حل خواننده بر مباحث مالیاتی هر فصل کاملاً مسلط می گردد.

علی رغم تلاش فراوان ممکن است مجموعه حاضر خالی از نقص و کمبود نباشد لکن امید است با انتقال نظرات ارزشمند و انتقادات و پیشنهادات سازنده صاحب نظران به پست الکترونیکی GHOJA41@GMAIL.COM موجبات بازنگری و غنای محتوای مجموعه حاضر فراهم گردد.

مقدمه.....	۴
پیشگفتار.....	۵
تاریخچه مالیات در ایران.....	۹
فصل اول : کلیات و مفاهیم عمومی حسابداری مشاغل.....	۱۳
انواع مالیات.....	۱۶
الف- مالیات مستقیم.....	۱۶
ب- مالیات غیر مستقیم.....	۱۶
سوالات صحیح یا غلط.....	۱۹
سوالات تستی.....	۲۰
جواب سوالات تستی.....	۲۲
فصل دوم : مالیات بر درآمد مشاغل.....	۲۳
صاحبان مشاغل.....	۲۵
درآمد مشمول مالیات اشخاص حقیقی.....	۲۶
شرایط تشخیص علی الرأس.....	۲۷
سوالات صحیح یا غلط.....	۳۳
سوالات تستی.....	۳۵
مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد مشاغل.....	۳۷
پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد مشاغل.....	۴۱
جواب سوالات تستی.....	۴۳
فصل سوم : مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی.....	۴۵
درآمدهای مشمول مالیات مؤسسات بیمه ایرانی.....	۵۱
وظایف اشخاص حقوقی در رابطه با تحویل اسناد خود.....	۵۴
مالیات شرکت های ادغام شده یا ترکیب شده.....	۵۵
مالیات مؤسسات کشتیرانی و هواپیمایی.....	۵۶
محاسبه مالیات آخرین دوره عملیات اشخاص حقوقی که منحل میشوند.....	۵۷
سوالات صحیح یا غلط.....	۶۰
سوالات تستی.....	۶۱
مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی.....	۶۳
پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی.....	۶۷
جواب سوالات تستی.....	۷۰

فصل چهارم : مالیات بر درآمد حقوق..... ۷۱

درآمد مشمول مالیات حقوق.....	۷۳
نرخ مالیات حقوق.....	۷۴
صدور پروانه خروج از کشور.....	۷۵
پرداخت نکردن مالیات در موعد مقرر.....	۷۶
معافیت ذی مالیاتی درآمد حقوق.....	۷۶
سوالات صحیح یا غلط.....	۷۹
سوالات تستی.....	۸۱
مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد حقوق.....	۸۵
پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد حقوق.....	۹۰
جواب سوالات تستی.....	۹۴

فصل پنجم : مالیات بر درآمد اتفاقی..... ۹۵

درآمد اتفاقی مشمول مالیات.....	۹۷
مالیات صلح مالی با منافع مادام الحیات.....	۹۸
مالیات مربوط به منافع مالی واگذار شده.....	۹۸
وظایف مودیان در تنظیم اظهار نامه مالیات.....	۹۹
معافیت های مالیاتی درآمدهای اتفاقی.....	۹۹
تشخیص درآمد اتفاقی مشمول مالیات اشخاص حقوقی.....	۹۹
سوالات صحیح یا غلط.....	۱۰۱
سوالات تستی.....	۱۰۳
مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد اتفاقی.....	۱۰۵
پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد اتفاقی.....	۱۰۸
جواب سوالات تستی.....	۱۱۰

فصل ششم : مالیات بر درآمد قطعی املاک (محاسبه مالیات اجاره)..... ۱۱۱

درآمد مشمول مالیات اجاره املاک.....	۱۱۳
معافیت های معاملاتی درآمد اجاره املاک.....	۱۱۴
نقل و انتقالات املاک.....	۱۱۸
نقل و انتقال املاکی که غیر از دفاتر رسمی باشد.....	۱۱۹
نقل و انتقال املاکی بصورت غیر از عقد بیع.....	۱۱۹
فسخ معاملات قطعی املاک.....	۱۲۲
معافیت های موضوع این فصل.....	۱۲۳
معامله زمینها از طریق اسناد عادی.....	۱۲۴
سوالات صحیح یا غلط.....	۱۲۸
سوالات تستی.....	۱۳۱
مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد قطعی املاک.....	۱۴۱
پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد قطعی املاک.....	۱۴۵

۱۴۷.....جواب سوالات تستی

فصل هفتم : مالیات بر درآمد ارث..... ۱۴۹

۱۵۱.....مالیات بر ارث

۱۵۲.....طبقه بندی وارث

۱۵۳.....اموالی که مشمول مالیات در فصل مالیات بر ارث خارج است

۱۶۰.....سوالات صحیح یا غلط

۱۶۲.....سوالات تستی

۱۶۸.....مثال در رابطه با فصل مالیات بر درآمد ارث

۱۷۲.....پرسشهای تشریحی مربوط به فصل مالیات بر درآمد ارث

۱۷۶.....جواب سوالات تستی

فصل هشتم : هزینه‌های قابل قبول و استهلاکات..... ۱۷۹

۱۸۱.....مفهوم و تعریف هزینه های قابل قبول

۱۸۱.....هزینه های قابل قبول

۱۸۷.....سوالات صحیح یا غلط

۱۸۸.....سوالات تستی

۱۹۰.....جواب سوالات تستی

۱۹۱.....استهلاکات

۲۲۷.....جدول استهلاکات موضوع ماده ۱۵۱ اصلاحی قانون مالیات های مستقیم مصوب ۸۰/۱۱/۲۷

از اوضاع اجتماعی و اقتصادی عهد آریاییهای ایرانی که از اواخر قرن هشتم بر ایران حکومت می‌کردند تا زمان مادها و پارس ها اطلاعات اندکی وجود دارد که موضوع و مطالبی در خصوص دریافت خراج و تعدی نکردن در وصل آن به چشم می‌خورد و استنباط کلی از سازمان مالی و مالیاتی زمان مادها نیز این است که مالیات هایی از مردم دریافت و صرف عیش و نوش درباریان می‌شد و این روند به اندازه ای ادامه یافت که موجب نارضایتی عمومی و شورش آنها و بدین وسیله سقوط حکومت مادها و روی کار آمدن امپراطوری پارس را شکل داده است.

با فرمانروایی شاهان هخامنشی اخذ مالیاتی شکل و سلسله خاصی با وضع زمان داشته به طوری که مالیات هر استان جداگانه تعیین و در تشخیص میزان مالیات ها عدالت بیشتری نسبت به قبل مراعات گردیده اما در اواخر دوران هخامنشی فشار ساموران برای کسب و وصول مالیات به گونه ای بود که باعث شد شورش هایی در نقاط مختلف کشور بر ضد دولت هخامنشی شود و موجبات ضعف و زوال آورد.

اوضاع ایران در زمان سلوکی ها و پارت ها بیشتر شبیه اوضاع اروپا در قرون وسطی بود و تغییرات عمده ای در وضع کشور داده نشد و هر یک از نواحی کشور دارای استقلال خاص و صرفاً خراج معینی به خزانه شاه پرداخت می شد.

در زمان سلطنت انوشیروان در عهد ساسانیان بود که تغییرات عمده ای در زمینه ی امور مالیاتی که خراج همان زمان نام داشت صورت گرفت. در این زمان که مقارن با ظهور اسلام بوده، تشکیلات دیوان از جمله دیوان خراج در ایران رسمیت داشته است.

با ظهور اسلام و انراض دولت ساسانیان مقررات خاصی برای اخذ و وصول پدید آمد که در سرتاسر امپراتوری اسلام رواج داشت.

یکی از خصوصیات برجسته ی نظام مالیاتی اسلام، عمومیت و مساوات آن است و طبقاتی از مردم که در ایران- روم و ایران به جاهلیت از پرداخت خراج یا مالیات معاف بود و یا نسبت به دیگران مالیات کمتری را پرداخت می کردند در دوره ی نظام مالیاتی اسلامی از هیچ گونه امتیازی برخوردار نبودند و کلیه مسلمانان بر حسب قدرت مالی خود موظف بود از محل کسب درآمد خود مالیات را بپردازند و برای عده ای از جوامع غیرمسلمان که اسلام نیاورده بودند و بدین اسلام کافر بودند جریه تعیین شده بود (یعنی علاوه بر مالیاتی که پرداخت می کردند اموالی که در جنگ با آنها تعرف می شد)

جوامع صفاریان- غزنویان و سلجوقیان علاوه بر وضع عمومی اخذ مالیات در زمان حکومت اسلامی از جمله سلسله سلاطینی بودند که هم عصر با خلفا بر قسمتی از ایران حکمرانی می کردند.

در دنباله حکومت مغول و تیموریان، ترکان آق قویونلو و قراقویونلو حکومت قسمت زیادی از خاک ایران را عهده دار بودند که مستندات به جای مانده از این دوره حاکی است که بار عمده ی خراج کماکان بر دوش دهقانان و کارگران و روستائیان تنگ دست بوده اند. در زمان صفوی افراد تجار نیز مکلف به پرداخت مالیات بوده اند. حقوق گمرکی و عوارض راهداری وصول می شود از افراد غیرمسلمان جذیه اخذ می شد.

مسئولیت و محول مالیات و عوارض در روستاها به خان و کدخدا ده محول گردیده بود و در مرکز کشور بر عهده ی مستوفی الممالک بوده است که خود برای ولایات مستوفیانی تعیین می نمود.

از انواع مالیات در عهد صفویه می توان به تعدادی از آن اشاره نمود. ۱- مالیات بر اراضی ۲- مالیات بر آب ۳- مالیات ابریشم ۴- مالیات تنباکو و

دردوران افشاریه و زندیه نیز تمام مالیاتی که در دوران صفویه از عموم اخذ می شد نیز همانند آن در دوران افشاریه و زندیه رواج داشته است و اساسی را که صفویان که در اوایل قرن دهم برای اداره ی کشور بنا نهاده بوده اند تا اوایل دهه ی شصت مشروطیت برقرار بوده

انواع مالیات در اوایل حکومت مشروطیه رواج داشته: الف: مالیات های مستقیم:

۱- مالیات بر اراضی ۲- مالیات بر اصناف ۳- مالیات بر وسائط نقلیه ۴- مالیات

مستغلات

ب: مالیات غیر مستقیم شامل ۱- مالیات بر نمک ۲- مالیات بر دخانیات ۳- مالیات بر گمرک بود که با روی کار آمدن حکومت پهلوی بعضی از مالیات ها حذف و برخی دیگر به شکل دیگری وارد سیستم مالیاتی کشور شد و تا سال ۱۳۲۰ سازمان مالیاتی کشور ایران وضعیت مناسبی داشته و در مسیر پیشرفت خود انواع مالیات هایی از قبیل مالیات بر درآمد- مالیات بر ارث- مالیات بر نقل و انتقالات و مالیات بر گمرک به تصویب نهایی رسید.

شروع جنگ جهانی دوم و وقایع شهریور ۱۳۲۰، ورود قوای خارجی در ایران و همچنین تزلزلی که در ساختار و ستون دولت به وجود آمده بود بحران اقتصادی کمرشکنی در ایران پدید آورد و سکان حکومت را به کل واداشته که چاره ای بیاندیشند که آنها تا سال ۱۳۲۴ با وجود استخدام افرادی که از خارج کشور وارد کرده بودند نتوانستند موفقیت هایی را به دنبال داشته باشند.

اولین قانون مالیاتی که شامل تمام مؤدیان می شد در تاریخ ۱۳۲۸ به تصویب رسید و در آن تعریف جامعی از مالیات و انواع مالیات و افراد مشمول مالیات شامل آمد.

در خلال سنوات ۱۳۳۵ تا ۴۵ قوانین اصلاحی درباره ی برخی از احکام قانون مالیات ها به تصویب رسید تا اینکه در سال ۱۳۴۵ قانون مالیات های مستقیم به تصویب مجلس شورای وقت رسید و تا سال ۱۳۶۶ مورد اجرا قرار گرفت.